

Nilsen, Nils-Christian

En lærebokanalyse innen høflighetspragmatikk.

Bacheloroppgave i Norsk som andrespråk

Veileder: Brøseth, Heidi

Mai 2019

Nilsen, Nils-Christian

En lærebokanalyse innen høflighetspragmatikk.

Bacheloroppgave i Norsk som andrespråk
Veileder: Brøseth, Heidi
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

 NTNU
Norwegian University of
Science and Technology

Innholdsfortegnelse

1.1.1 Innledning.....	1
1.2.1 Hva er høflighet?	2
1.2.2 Norsk høflighet	4
2.1.1 Analyse	4
2.1.2 Imperativer+ høflighetsform	7
2.1.3 Bruk av ordet «tak» og variasjoner av det i læreverket.....	9
3.1.1 Konklusjon	11

En lærebokanalyse innen høflighetspragmatikk.

1.1.1 Innledning

Høflighet er noe som angår oss alle. I dagliglivet opplever vi at vi må bruke våre innebygde høflighetsmekanismer når vi skal delta i språksamfunnet. Det er imidlertid kulturelle forskjeller knyttet til hva som er høflig innen et gitt språksamfunn, noe forfatteren av denne bacheloroppgaven selv fått føle. Da undertegnede flyttet til Trondheim høsten 2016, ble jeg kjent med mennesker fra hele landet. Disse møtte jeg titt og ofte, og brukte det som for meg var en normal og kulturell akseptabel måte å hilse på, nemlig «javel?». Til min store overraskelse og forundring fikk jeg ikke et «javel?» tilbake. Dette pågikk i rundt to uker helt til jeg skulle ha min første forelesning. I den forbindelse leste jeg *Jan Svennevig – Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*, og fikk dermed en forklaring på det jeg hadde opplevd. På side 30 stod det:

«[...] kommunikative konvensjoner kan variere fra område til område. Når to sørlendinger møter hverandre på gata, for eksempel, åpnes samtalen gjerne med samtalen «javel?»»¹

Som denne lille anekdoten viser, så kan konvensjoner være forskjellige fra område til område, også innenfor samme språksamfunn. Hvordan er det da med personer som skal lære seg norsk? I denne bacheloroppgaven skal jeg gjøre en læreverkanalyse av «*Ny i Norge*» (2013) av Gerd Manne og Gölin Kaurin Nilsen. Det vil i denne oppgaven bli sett på bruk av høflighetsfraser i sammenheng med imperativer. Eksempel: «Gå der, er du snill», «Vær stille, takk» og så videre. Jeg har valgt imperativer fordi slike kommandoer er ifølge Brown og Levinson (1987) «*the speech act of commanding is the most face-threatening of all speech acts*». ² Jeg vil også se på bruk av ordet «takke» og ulike modifiseringer av dette i læreverket, fordi dette er et markant høflighetstrekk på norsk. Fretheim (2006) skriver i *Politeness in Europe*:

«There is one thing, [...], at which Norwegians are good. They thank profusely (see Fredsted, this volume) and acknowledge their obligation even in situations which, in other cultures, would hardly call for a display of gratitude or where thanking would sound odd, have a humorous effect or even sound sarcastic.»³

---

¹ Svennevig (2009) side 30

² Aldrovandi (2014) side 40

³ Fretheim (2006) side 146

Jeg har valgt «Ny i Norge» (2013) av Gerd Manne og Gölin Kaurin Nilsen som analyseobjekt, fordi dette er en lærebok jeg selv brukte på voksenopplæringen da jeg jobbet som vikarlærer innen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Jeg fikk på grunn av dette en god forståelse av læreverket i utdanningssammenheng.

«Ny i Norge» er skrevet for elever/studententer på A1 og A2 nivå (dette med nivåer kommer jeg tilbake til senere i oppgaven), og består av: Tekstbok, arbeidsbok, lydbok (elev-CD til tekstboken), øvinger i lytteforståelse, lærerveiledning, lærer-CD, nettressurs (www.fagbokforlaget.no/nyinorge) og ordlister på flere språk. Jeg har valgt å analysere tekstboken, arbeidsboken, lydboken (elev-CD til tekstboken) og lytteforståelseoppgavene. Grunnen til at jeg velger dette materialet, er at det er dette som elevene/studentene bruker.

1.2.1 Hva er høflighet?

Ifølge *Brøseth (2013)* blir høflighet definert og behandlet svært forskjellig i ulike teoretiske tilnæringsmåter, og det er ikke en teoretisk retning som gir en bedre redegjørelse for høflighet enn andre.⁴

Jeg vil nå presentere et utvalg av litteratur for å redegjøre for en mulig forklaring på hva høflighet er.

Den mest kjente boken som prøver å definere høflighet, er Brown og Levinson (1987) *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Denne teorien er senere blitt videreført og undersøkt av Yule (1996), Lo Castro (2003) og Huang (2007). Brown og Levinson introduserer begrepet «face». Begrepet er har sitt utspring fra sosiologen Erwin Goffmans arbeid.⁵ Dette kan vi oversette til «ansikt» på norsk. Brown og Levinson snakker om «å tape ansikt», det vil si å bli gjort narr av, eller føle at man blir flau av en situasjon. Det motsatte, «å redde ansikt», vil si å unngå å miste personlig respekt og omdømme.⁶ Teorien er videreført av Lo Castro, som legger til at det er en implisitt kontrakt mellom og innenfor menneskelige relasjoner, som fører til at hvert enkelt individ samarbeider for å opprettholde hverandres ansikt. Denne kontrakten mellom individer er det Lo Castro kaller høflighet.⁷

---

⁴ Brøseth (2013) side 132

⁵ Aldrovandi (2014) side 42

⁶ Ibid side 42

⁷ Ibid side 42-43

Brown og Levinson mener også at det finnes to typer høflighet, negativ og positiv. Ifølge Brown og Levinson handler positiv høflighet om å skape nærhet mellom taler og hører, rett og slett sympati. Negativ høflighet handler derimot om å unngå trusler mot negativt ansikt. Det er viktig ved bruk av negativ høflighet å bruke rette lingvistiske former slik som; modalitet, indirekthet gjennom spørsmål og så videre.⁸ Eksempler som Aldrovandi bruker på negativ og positiv høflighet er: «I do not mean to be rude, but, could you possibly do me a favor, please?» (Negativ) og «Since you are a friend of mine, you will not mind doing me a favor?» (Positiv).⁹

I innledningen av oppgaven nevnte jeg at jeg har valgt imperativer, fordi slike kommandoer er ifølge Brown og Levinson (1987) «[...] de mest ansiktstruende av alle språkhandlinger (min oversettelse)». ¹⁰ Hva menes med dette? En ansiktstruende handling eller som det heter på engelsk en face-threatening act (forkortet FTA), er ifølge Aldrovandi:

«A FTA can take place by means of inadequate language to the social status of the person, by means of impositions, or even questionings. Sometimes, a FTA is necessary, for example, when one asks someone to unblock their view at a movie theater.»¹¹

Imperativer alene er et godt eksempel på FTA. Her vil en taler gi en kommando, og vil i kontekst at mottaker skal utføre handlingen så fort det lar seg gjøre. Eksempler: «Gå», «hopp», «lukkk» og så videre,¹² men med høflighetsformer så kan FTA bli til FSA- Face Saving Acts. Ifølge Aldrovandi er Face Saving Acts: «[...] *manners by which the threat to the other individual's face can be diminished.*»¹³ Ved bruk av imperativer kan vi legge inn høflighetsord og fraser for å dempe FTA og forsterke FSA. Men hvilke muligheter har vi i norsk til å gjøre dette? Hvilke høflighetsformer har vi på norsk? I neste delkapittel skal vi se på norske høflighetsformer, og hvordan disse blir brukt.

---

⁸ Ibid side 44

⁹ Ibid

¹⁰ Aldrovandi (2014) side 40

¹¹ Ibid side 43

¹² Kontekst spiller her en rolle, og det forekommer at imperativer ikke er ansiktstruende.

¹³ Ibid

1.2.2 Norsk høflighet

I boken «Politeness in Europe» av Leo Hickey og Miranda Stewart (2005), har Torstein Fretheim bidratt til Kapittel 10, «Politeness in Norway: How Can You Be Polite and Sincere?» Fretheim begynner kapittelet slik:

«Norwegian society is stereotypically believed to be rather more egalitarian than that of other West European nations. To the extent that this is not just a myth, maybe it partly accounts for the fact that so little research has been done on the way that politeness is reflected in the Norwegian language. Although it would be a gross misunderstanding to claim that Norwegians do not pay any attention to the negative or positive face wants»¹⁴

Fretheim skriver her at sammenliknet med andre vest-europeiske nasjoner er det norske samfunnet mer sosialt likeverdig enn andre. Om dette har påvirket det norske språket er ikke lett å si, siden det har blitt gjort lite forskning på området. Men det vil ikke si at vi ikke følger konvensjoner for hva «ansikter» ønsker eller vil ha, og det er ingen tegn på at det ikke eksistere høflighetsmarkører på norsk.¹⁵ Fretheim mener også at nordmenn er verdensmestere i takking, og Fretheim lister opp flere eksempler på slik som; «takkk for nå», «takkk for selskapet», «takkk for sist», «tusent takkk», «takkk for meg» og så videre.¹⁶

2.1.1 Empiri/Datamaterialet

Som nevnt tidligere i oppgaven skal jeg analysere læreverket «Ny i Norge» (2013) av Gerd Manne og Gölin Kaurin Nilsen. Jeg vil se på bruk av høflighetsfraser i sammenheng med imperativer, og se på bruk av ordet «takkk» og variasjoner av det i læreboken. Det vil bli sett mer spesifikt på konstruerte samtaler, slik som i dette utdraget fra «Ny i Norge»:

«Tor: Hei. Jeg heter Tor. Hva heter du?

Larissa: Jeg heter Larissa

Tor: Jeg er fra Norge. Hvor er du fra?

Larissa: Jeg er fra Latvia»¹⁷

---

¹⁴ Fretheim (2006) side 145

¹⁵ Ibid

¹⁶ Ibid

¹⁷ Manne og Nilsen (1) (2013) side 18

Jeg har valgt å fokusere på konstruerte samtaler fordi det er her eleven/studenten møter på høflighet i en konstruert kontekst der det vil være naturlig at imperativer + høflighetsformer og bruk av «tak» forekommer.

Skrunes (2010) skriver i sin bok «Lærebokforskning»;

«Innholdet i et fag må ha en faglig forankring, og tilretteleggelse av fagstoffet må ta hensyn til den praktisk pedagogiske situasjonen det skal tre fram i.»¹⁸

Skrunes skriver også at lærebokforskning er et forskingsfelt med stor bredde¹⁹ og skriver at;

«Hensikten er å brette ut et forskningsområde for å identifisere et mangfold av sammenhenger som læreboka kan tre fram i; det jeg kaller lærebokas ulike kontekster. Innenfor hver av disse områdene kan det reises en rekke forskningsprosjekter med utgangspunkt i forskjellige problemstillinger forankret i ulike teoretiske plattformer, der de metodiske tilnærmingene kan variere etter hvilken type prosjekt det er tale om.»²⁰

Han skriver også at det kreves også en språkanalyse som er forankret i litterære betraktninger der man tar hensyn til den situasjonen teksten skal brukes i.²¹ Videre skriver han at «En faglig analyse av læreboka vil måtte hente perspektiver fra idégrunnet i læreplan og fagplan.»²²

«Ny i Norge» er en bok for nivå A1-A2 for språkinnlærere i norsk (Nivå A1, kapittel 1-11 og Nivå A2, kapittel 12-20). I følge «Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere» er opplæringen inndelt i 3 spor.

«I læreplanen legges det til grunn at deltakerne i norskopplæringen er en sammensatt gruppe. For å ivareta mangfoldet i deltakergruppen skal opplæringen organiseres i form av tre spor med ulik tilrettelegging og progresjon.»²³

Vi har tre spor for hvordan undervisningsløpet skal foregå. Spor 1 er for elever/studenter med lite eller ingen skolegang, med en inndeling i en alfabetiseringsmodul og en ordinær språkopplæringsmodul. Spor 2 er for elever/studenter som har en del skolegang, og har

---

¹⁸ Skrunes (2010) side 73

¹⁹ Ibid side 16

²⁰ Ibid

²¹ Ibid side 73

²² Ibid side 75

²³ Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (2012) side 7

skriftspråklige ferdigheter innenfor sitt morsmål. Spor 3 er for elever/studenter med god «allmennutdanning».²⁴

Studenten/elevens progresjon er kategorisert i nivåer der A1 er begynnernivå, A2 er nybegynnernivå +, mens B1 og B2 er for språkinnlæring på et høyere nivå.²⁵ «Ny i Norge» er som nevnt for elever/studenter på A1 og A2, det finnes også læreverk for B1 og B2 men disse er ikke relevante for denne oppgaven.

Men hva sier lærerplanen om høflighet? Eksplisitt står det ingenting om bruk av høflighet, men under delmål A1 finner vi blant annet:

- «Kan gjenkjenne og forstå kjente ord og helt enkle fraser som angår egen person, familie, nære omgivelser og vanlige yrker man møter i hverdagen, når det snakkes langsomt og tydelig og med mange pauser».
- «Kan bruke enkle, vanlige hilsningsfraser».
- «Kan presentere seg selv og andre».
- «Kan stille og svare på enkle spørsmål om personlige forhold og emner fra dagliglivet».
- «Kan gi uttrykk for at en ikke forstår, for eksempel ved å be om gjentakelse».²⁶

Under delmål A2 står det blant annet:

- «Kan komme med og svare på invitasjoner og forslag på en høflig måte»
- «Kan utveksle direkte og enkel informasjon om personlige forhold og kjente emner, hvis samtalepartneren er støttende og snakker langsomt og tydelig».²⁷

Det vi kan se her er at høflighet blir nevnt eksplisitt under delmål A2: «Kan komme med og svare på invitasjoner og forslag på en høflig måte», men det kan også være gunstig å bruke høflighetsformer når det kommer til den kommunikativ kompetansen, noe som gjør en kompetent innenfor delmålene nevnt ovenfor.

Jeg vil vise hvor mange ganger imperativ (kommandoord) + høflighetsform blir brukt i tekstboken, arbeidsboken og lydboken i konstruerte samtaler, og hvordan dette blir lagt fram for elevene/studentene. Videre vil jeg kort nevne andre ting som er relevante for oppgaven. Et eksempel på dette er der høflighet blir eksplisitt forklart i læreverket. I neste del vil jeg se på

---

²⁴ Ibid side 8-9

²⁵ Ibid side 14-21

²⁶ Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (2012) side 14

²⁷ Ibid side 16-172

det samme når det kommer til bruk av «takkk» og variasjoner av det, for eksempel; «tusen takkk», «hjertelig takkk», «takkk for hjelpen», «takkk for alt» og så videre.

2.1.2 Imperativer+ høflighetsform

Det første jeg gjorde var å identifisere konstruerte samtaler mellom to eller flere personer i materialet. Deretter så jeg på forekomster av imperativer med høflighetsformer og imperativer uten høflighetsformer²⁸ i konstruerte og fiktive samtaler i tekstboken, lytteøvingboken og arbeidsboken. Resultatet har jeg satt opp i tabellene nedenfor. Jeg har laget en tabell for A1-nivå og en tabell for A2-nivå

Ny i Norge A1	Tekstbok	Lytteøvinger	Arbeidsbok	Sum
Imperativer med høflighetsform antall:	1	0	0	1
Imperativer uten høflighetsform antall:	0	1	0	1
Sum	1	1	0	2

Ny i Norge A2	Tekstbok	Lytteøvinger	Arbeidsbok	Sum
Imperativer med høflighetsform antall:	0	0	1	1
Imperativer uten høflighetsform antall:	1	6	0	7
Sum	1	6	1	8

Som vi ser i tabellene er det lite bruk av imperativer i læringsmaterialet. Både når det gjelder imperativer med høflighetsform og imperativer uten høflighetsform. Det forekommer bare ti ganger på både A1-og A2-nivå. Ikke overaskende er det størst forekomst av imperativer på A2-nivå, men da uten høflighetsformer. Forekomsten av imperativ med høflighetsform finner vi i tekstboken bare en gang, side 118, leksjon 10 i teksten «10C Urai hos legen»:

«Legen: Urai Stange?

Urai: Ja, det er meg.

Legen: Doktor Pettersen. Hyggelig!

Urai: I like måte!

²⁸ «Jeg har valgt termen «høflighetsform» istedenfor «markør», da man ikke har noen faste skiller på disse i vitenskapen.»

Legen håndhilser på Urai. Hun hilser også på Arne. Så går de inn på legens kontor.

Legen: **Vær så god og sitt ned.**

Urai: Takk.»²⁹

Vi finner også bare imperativ uten høflighetsform en gang i lytteøvboken, side 121 leksjon 9 i teksten «Det gjelder en annonse»:

«M: Du kan ta buss nummer 31, Åsen, fra busstasjonen. Den stopper fem minutter fra huset. **Spør sjåføren.**

K: Det skal jeg gjøre. Kan du gjenta adressa?

M: Solåsen 4 A. Vi ses!

K: Ja, vi ses. Takk skal du ha – og ha det bra!

M: Ha det.»³⁰

Hvis vi ser på eksemplene «Vær så god og sitt ned» og «Spør sjåføren», så kan man ikke si at det forekommer en ansiktstruende handling i konteksten disse ytringene blir sagt i (FTA). Legen i det første eksemplet bruker «Vær så god» som en ansiktsreddende handling. Hadde legen bare sagt «sitt ned», så kunne dette ha fungert som en ansiktstruende handling, men i dette utdraget av samtalen ser vi at legen tidligere bruker høflighetsfrasen «hyggelig». Denne høflighetsfrasen setter da «tonen» for resten av samtalen. Legen kunne bare sagt «sitt ned», og dette hadde ikke truet Urais ansikt.

Teksten «Det gjelder en annonse» handler om en utleier og en muligens fremtidig leieboer. I denne konteksten vil ikke uttrykket «Spør sjåføren» bli sett på som ansiktstruende. En liten merknad som jeg vil komme med til denne teksten er at den mulige leieboeren bruker høflighetsfraser slik som «takk skal du ha», «ha det bra» og «det høres flott ut», men utleier som også kommer med ytringen «ta bussen», bruker ingen i samtalen.

Hvis vi ser på A2 delen, så ser vi en klar økning av bruk av imperativ uten høflighetsform spesielt i lytteøvboken (6 forekomster). Grunnen til denne økningen skyldes nok at imperativ blir forklart eksplisitt men kort i tekstboken på side 192, Leksjon 16, og på side 244. Det er også to oppgaver som handler om imperativ i oppgaveboken på side 155-156.³¹

---

²⁹ Manne og Nilsen (1) (2013) side 118

³⁰ Manne og Nilsen (2) (2013) side 121

³¹ Manne og Nilsen (2013) (3) side 155-156

Selv om imperativ blir forklart i grammatikkdelen i tekstboken ser vi likevel at bruken er nesten fraværende i tekstboken og oppgaveboken, og selv om imperativer blir brukt hele seks ganger i lytteøvingboken i A2-delen, så er dette ganske lite, da A2-delen inneholder cirka 60 sider med konstruerte samtaler.

Den sjeldne forekomsten av imperativer i boken kan forklares med at det er slik Brown og Levinson sier om at fordi slike kommandoord er ifølge Brown og Levinson (1987) «[...] de mest ansiktstruende av alle språkhandlinger (min oversettelse)». ³² Det kan derfor være hensiktsmessig å ikke fokusere på dette, da å gjøre en FTA til en FSA krever en viss pragmatisk kompetanse, men jeg mener at læreverket burde kanskje ha tydligere formulert eller tematisert bruken av imperativer sammen med høflighetsformer, og ikke bare tatt opp imperativer uten høflighetsformer.

2.1.3 Bruk av ordet «tak» og variasjoner av det i læreverket

I denne delen av oppgaven så jeg på forekomster av ordet «tak» og høflighetsfraser som inneholder «tak» i konstruerte samtaler som forekom i tekstboken, lytteøvingboken og arbeidsboken. Resultatet har jeg satt opp i tabellene nedenfor. Jeg har laget en tabell for A1-nivå og en tabell for A2-nivå. Der man i en samtale bare bruker ordet «tak», har jeg spesifisert i hvilken kontekst ytringen blir sagt.

Ny i Norge A1	Tekstbok	Lytteøvinger	Arbeidsbok	Sum
Tusen takk.	2	4	1	7
Ja, takk.	4	6	4	14
Nei, takk.	2	5	3	10
Takk skal du ha!	1	4		5
Takk for hjelpen.	2		1	3
Mange takk.	1			1
Takk for at en tjeneste har blitt gjort/blitt bekrefte skal gjøre.	3	3		6
Takk, bare bra (og bare bra, takk).	1	1		2
Takk for ønsketeking (god bedring, lykke til, og så videre).	1	1		2
Takk etter man har mottatt en gjenstand.	1	1		2
Takk som svar på gratulasjon		1		1
Ja takk, gjerne		2		2
Takk, som svar til vær så god		1		1
Takk for informasjon		2		2
Takk for at man kan komme inn i en bopel		1		1

³² Aldrovandi (2014) side 40

(stig på, velkommen inn/hit, osv.)				
Ok, takk.			1	1
	18	32	10	60

Ny i Norge A2	Tekstbok	Lytteøvinger	Arbeidsbok	Sum
Takk for at man kan komme inn i en bopel (stig på, velkommen inn/hit, osv.)	1	1		1
Takk, bare bra (og bare bra, takk)		1		1
Tusen takk		4		4
Takk skal du ha!		3		3
Takk etter man har mottatt en gjenstand		1		1
Takk for ønsketeking (god bedring, lykke til o.s.v)		1		1
Takk som svar til vær så god		3		3
	1	14		15

Det første vi legger merke til er en markant nedgang av bruk av «takkk» og høflighetsfraser. På A1-nivå ligger forekomsten på 60, mens på A2-nivå ligger forekomsten på 15. Når det kommer til variasjoner av bruk av «takkk», ser vi også en nedgang fra 16 på A1-nivå til 7 på A2-nivå. De to mest vanlige formene vi finner på A1-nivå er «ja, takk» og «nei, takk», med henholdsvis 14 og 10 forekomster. På A2-nivå finner vi ingen av disse i de konstruerte samtalen. Her er «tusen takk», «takkk skal du ha» og «takkk» som svar på at noen sier «vær så god», de mest vanlige med henholdsvis 4, 3 og 3.

Noe som er verd å merke seg, er at selv om vi ser lite bruk av «takkk» i samtaler på A2-Nivå, så blir bruken av «takkk» i norsk eksplisitt forklart i en tekst på side 222 i tekstboken:

«Når nordmenn er ferdig med å spise, sier de: «Takk for maten!» Når noen har fått hjelp, sier de: «Takk for hjelpen!» Når noen har vært på besøk et sted, sier de: «Takk for oss!» eller «Takk for meg!» Når arbeidsdagen er slutt, sier mange: «Takk for i dag» På gravsteinen til en nordmann står det ofte: «Takk for alt!»³³

Denne utbroderende forklaringen av bruk av «takkk» kunne man vente å finne på A1-nivå og ikke på A2-nivå siden bruk av «takkk» i samtaler er mere vanlig der.

³³ Manne og Nilsen (1) (2013) side 222

Det vi kan la oss bemerke oss er frekvensen av variasjoner av «takke». I «Ny i Norge» finner vi 16 forskjellige forekomster av «takke» i konstruerte samtaler. Dette tyder på at læreverket har tatt inn over seg det Fretheim (2006) sier; «nordmenn er verdensmestre i takking».³⁴

3.1.1 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg foretatt en læreverkanalyse av «Ny i Norge» (2013) av Gerd Manne og Gölin Kaurin Nilsen der jeg har sett på bruk av høflighetsfraser i sammenheng med imperativer og på bruk av ordet «takke» og variasjoner av det i læreverket.

Ifølge mitt datamateriale finner jeg ikke mange høflighetsfraser i sammenheng med imperativer, men derimot en større andel av imperativer uten høflighetsformer og svært lite eksplisitt undervisningsmaterieil ved bruk av imperativer. Dette er også tilfelle når det kommer til bruk av ordet «takke». Det forekommer relativt mye bruk av «takke» på A1-nivå, men en eksplisitt introduksjon vedrørende bruk av «takke» i høflig samkvem, ser vi ikke før på A2-Nivå. Det er dog mange forskjellige forekomster av «takke» i læreverket.

Limber (2016), som gjorde tekstbokanalyser av engelske fremmedspråksbøker i Tyskland, mener at høflighet blir som oftest lært implisitt og ikke eksplisitt i form av kommunikative oppgaver og interaktive aktiviteter. Eleven/studenten må da bruke høflighetsformer uten å egentlig tenke over hvorfor de gjør disse pragmatiske grepene. Det er derfor viktig at læreren instruerer sine elever/studenter i hvordan de skal realisere disse pragmatiske grepene riktig,³⁵ men dette kommer jeg tilbake til senere.

Et spørsmål man må stille seg er hvordan dette er i forhold til den ytre innlæringen. Som nevnt tidligere i oppgaven er «Ny i Norge» et læreverk innen norsk som andrespråk og ikke innenfor norsk for fremmedspråk. Det vil da si at de lærer norsk i et samfunn der norsk er det dominante brukte språket. Det er da «hjelp» i at de kan observere og tillære seg den pragmatiske kunnskapen, men er det så enkelt?

Ifølge Murata (2004) som siterer FitzGerald (2003) så hviler også mye av ansvaret på språklæreren. FitzGerald skriver at kontakt alene ikke er tilstrekkelig for forståelse av et språk, og det er lærerens jobb å formidle underliggende forutsetninger (slik som norsk pragmatisk høflighet). Mangel på dette kan ifølge FitzGerald, føre til at innlæreren vil mangle

---

³⁴ Fretheim (2006) side 145

³⁵ Limber (2016) side 285

det språklige verktøyet for å kunne gjøre informerte og selvstendige valg for å avgjøre hvor langt de vil komme i prosessen med å integrere seg i den lokale kultursfæren.³⁶

Det er påfallende mangler i læreverket «Ny i Norge» angående bruk av imperativer med høflighetsformer, men dette kan skyldes at det kreves en pragmatisk kompetanse for å gjøre en FTA til en FSA, men som nevnt tidligere i oppgaven så burde imperativer sammen med høflighetsfraser kanskje ha vært tydeligere formulert eller tematisert, og ikke bare tatt opp imperativer uten høflighetsformer. Dette står i kontrast til bruk av «takk», som vi finner flere hyppigheter og variasjoner av i læreverket. Men som jeg også påpeker er det viktig at læreren gjør eleven/studenten oppmerksom på bruken av høflighet i norsk, og ikke bare baserer seg på læreverket.

---

³⁶ Murata (2013), side 13

Litteratur:

- Aldrovandi, Makeli. "Politeness Theory Applied to the Teaching of the Imperative Mood in English as a Foreign Language Classes: A Textbook Analysis." *BELT: Brazilian English Language Teaching Journal* 5, no. 1 (2014): 40-52. <https://doi.org/10.15448/2178-3640.2014.1.17992>.
- Brøseth, Heidi. "Høflighet I Menneske-Maskin-Dialoger." *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 31, no. 2 (2013): 129-45.
- Fretheim, Torstein. "Politeness in Europe." Chap. 10 In *Politeness in Norway: How Can You Be Polite and Sincere?*, edited by Leo Hickey and Miranda Stewart. Multilingual Matters S., v.127, 145-58. Clevedon ;,Buffalo: Multilingual Matters, 2005.
- Limber, H. "Always Remember to Say Please and Thank You': Teaching Politeness with German Efl Textbook." *Pragmatics and Language Learning* 14 (2016): 265-93.
- Manne, Gerd, Gölin Kaurin Nilsen, and Paulina Mingiacchi. *Ny I Norge : Tekstbok*. 5. utg. ed. Bergen: Fagbokforl., 2013.(1)
- Manne, Gerd. *Ny I Norge : Tekstbok : Arbeidsbok*. 5. utg. ed. Bergen: Fagbokforl., 2013.
- Ny I Norge : Tekstbok : Øvinger I Lytteforståelse : Dekker Nivå A1 Og Nivå A2 I "Læreplan I Norsk Og Samfunnskunnskap" Fra 2012*. 5. utg. ed. Bergen: Fagbokforl., 2013. (2) og (3)
- Murata, Yasumi, "Positive Politeness Strategies in Japanese High School English Textbooks: How Much Attention Is Given to the Interpersonal Aspect of Language? ." *JACET*. *JACET bulletin* no. 2 (2004).
- Skrunes, Njål. *Lærebokforskning : En Eksplorerende Presentasjon Med Særlig Fokus På Kristendoms-kunnskap, Krl Og Religion Og Etikk*. Oslo: Abstrakt forl., 2010.
- Svennevig, Jan, and norskundervisning Landslaget for. *Språklig Samhandling : Innføring I Kommunikasjonsteori Og Diskursanalyse*. 2. utg. ed. Oslo: Landslaget for norskundervisning Cappelen akademisk forl., 2009.
- Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk. *Læreplan I Norsk Og Samfunnskunnskap for Voksne Innvandrere*. [Bokmålutg.]. ed. Oslo: Vox nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk, 2012.

